

Прилагане на метода „Световно кафене“ в обучението по литература

Мира Душкова

Abstract: *The method „World Café“ in the teaching of literature: The paper presents the methodological guidelines for implementing the facilitation method „World Café“ in the teaching of literature, during the seminars from the course „Children and Teenage Literature“.*

Key words: *World Café Method, Course „Children and Teenage Literature“, Seminars, Students.*

ВЪВЕДЕНИЕ

В последните години се наблюдава засилен интерес на преподавателите към разнообразяване на методите на преподаване. През учебната 2013–2014 г. по време на семинарните упражнения по дисциплината „Литература за деца и юноши“ приложихме метода „Световно кафене“ (World Café) за онагледяване на темите, свързани със значението на приказката като основна жанрова форма в литературата за деца и юноши. Семинарното упражнение беше проведено със студентите от II курс на специалността „Български език и литература“, редовно обучение при Русенския университет „А. Кънчев“.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Методът „Световно кафене“ (World Café) е част от групата на т.нар. фасилитационни¹ методи, които се използват успешно в съвременността за неформално обсъждане и решаване на проблеми и идеи в бизнес или работни срещи [1], [3].

Историята на „Световно кафене“ ни отвежда в Mill Valley, Калифорния, през 1995 г., когато няколко души, свързани с бизнеса и науката, се събират за обсъждане на открито. Дъждът осуетява плановете им и участниците се разделят на две групи, които започват да обменят своите идеи [2].

По-късно „Световно кафене“ е обособен като отделен фасилитационен метод. За автори на метода се смятат Хуанита Браун (Juanita Brown) и Давид Исакс (David Isaacs). Неговата цел е да се обменя информация между по-голяма група от хора за решаване на важни обществени проблеми за постигане на решения за по-нататъшни действия [1].

От 1995 г. насам *World Café* се прилага не само в Америка, но и в Европа. Използва се за периодично решаването на фирмени проблеми, при разглеждането на бъдещи обществени идеи, за генериране на идеи и т.н. В годините методът е доказал своята ефективност.

Методологията на „Световно кафене“ поради своята гъвкавост ни позволи да я следваме и да я приложим в педагогическата практика като интерактивен метод². В практическото ѝ прилагане следваме стъпка по стъпка начина на провеждане на *World Café*, така, като е замислен от своите автори.

Тъй като методът не е пригоден да се използва в педагогическата практика, се налагат някои промени. За да бъде използван в педагогическата практика, в някои от компонентите си методът бе променен в посока адаптация към конкретни педагогически цели и задачи. В зависимост от проведеното конкретно семинарно занятие наименованието *Световното кафене* е трансформирано в *Приказно кафене*.

---

¹ Фасилитационен – от англ. facilitator, от лат. facilis – „лек, удобен“.

² Интерактивен – с термина се назова една от системи за учене, която е ориентирана към хората – human-centered [4].

Промяната на метода от фасилитационен в интерактивен педагогически метод предполага и промяна в поставените задачи. Затова говорим за дидактически и образователни задачи. Интерактивният метод има голяма роля при обучението, тъй като студентите сами достигат до идеите.

Методология на провеждане на занятието

Използван метод: „Световно кафене“ (Word Café).

Участници: 1 фасилитатор⁴ (преподавателят), студенти от педагогически специалности: 4 групи по 5-6 души – по 1 домакин в група и пътешественици.

Задачи на участниците:

Фасилитатор: да разясни метода; да поясни как ще се проведе занятието; да регулира и ритмизира процеса; да обобщи резултатите.

Домакин: да пази знанието (информацията) на своята група и да я предава на следващите; да следи всеки да участва в обсъждането; да поощрява идеите; да записва идеите; всички идеи да се приемат без критика.

Пътешественици: участват активно в обсъждането на въпросите от всички отделни групи.

Времеви разчет:

Продължителност на занятието – 90 минути (2 учебни часа)

Разясняване на упражнението – до 10 минути

I обсъждане – 20 минути

II обсъждане (след смяна на групите) – 15 минути

III обсъждане (след смяна на групите) – 10 минути

IV обсъждане (след смяна на групите) – 10 минути

V – Обобщение, систематизиране на идеите в основните групи – 10 минути

VI – Написване на идеите на дъската и общ коментар на всички идеи – до 15

минути

Предварителна подготовка. Преподавателят определя темата на семинарното занятие. Внимателно подбира тема, подходяща за дискутиране. Тя трябва да е атрактивна, интересна, съвременна, за да привлече и да „запали“ студентите. Отсяват се четири теории, които да са равностойни по своята значимост или авандградност, но и да задават четири различни гледни точки към разглеждания проблем. Предварително се написват въпроси, които да помогнат в дискусиата на обучаемите. Четирите теории, заедно с помощните въпроси, се отпечатват и се оставят на четирите работни места преди започване на семинарното занятие. За студентите не се изисква някаква предварителна подготовка.

По идея на участниците, прилагали вече метода „Световно кафене“, залата за семинарни упражнения се подрежда по начин, различен от обичайния. Обособяват се четири работни места, отдалечени едно от друго. На всяко работно място се оставят предварително разработените дидактически материали, цветни маркери и запалени чаени свещи. Целта е да се създаде приятна, неформална атмосфера, която да предразположи студентите да работят с по-голямо желание. На дъската е нарисувана голяма чаша за кафе и е записано „Приказно кафене“.

Етапи на провеждане на занятието

Първи етап. Курсът се разделя на четири групи по пет-шест души. За улеснение при провеждането на занятието и при коментарните обобщения групите се номерират от едно до четири. Във всяка група се определя по един *домакин*, а останалите участници са *пътешественици*.

⁴ Фасилитатор – човек, който обезпечава успешната групова комуникация. Неговата задача е да съблюдава правилата на срещата, нейните процедури и регламент, като позволява на участниците да се концентрират върху целите и съдържанието на срещата. Той улеснява работата на групата, организира я, ръководи я с цел постигане на по-голяма ефективност.

Втори етап. Разяснява се методът на работа (до 10 минути).

Трети етап. На отделните групи са предоставени четири различни проблема за разрешаване, свързани със съвременното възприемане на вълшебната приказка. Четирите проблема представляват четири различни теории, подбрани така, че да провокират разсъжденията на студентите. Тук ще изброим кои са обсъжданите проблеми: I. Еврокомисията забранява детските приказки [5]; II. Имат ли приказките терапевтичен ефект? (по теорията на Бруно Бетелхайм, [6]); III. Съхраняват ли приказките митологични послания? (по теорията на Свежа Дачева, [7]) и IV. Съхраняват ли приказките закодирана информация от древността за срещи на хората с извънземни същества (по една от теориите, публикувани в книгата на Тони Маркс, [8]).

На всяка група се предлагат допълнително и няколко насочващи въпроса за обсъждане, които да помогнат да се отговори на главния въпрос „Как да (не) четем приказките днес“. Проблемите на групите са свързани с основния въпрос, на който трябва да се намери отговор.

Всяка група има 20 минути за обсъждане на своя проблем. Всеки член на групата може да дава своите идеи, като останалите членове приемат идеите безкритично. Домакинът записва всички идеи.

Четвърти етап. След изтичане на определеното време, фасилитаторът дава знак и *пътешествениците* от всяка група си сменят местата по посока на часовниковата стрелка. Във всяка група остават само домакините. Когато в групите идват новите *пътешественици*, всеки *домакин* ги запознава с това, което се е обсъждало вече в групата. На свой ред *пътешествениците* споделят какви проблеми са дискутирали в техните групи. Новите идеи се записват на друг лист. Целта е *пътешествениците* да обиколят и четирите групи и да се запознаят с въпросите, обсъждани в тях. Въпреки че имат статична позиция, *домакините*, чрез *пътешествениците*, също научават до какви идеи са стигнали в групите.

При смяната на групите се намалява и времето за обсъждане. Второто обсъждане е 15 минути, третото – 10 минути и четвъртото – 10 минути.

Пети етап. Всички участници се връщат в първоначалните си групи. Всяка група излъчва по 5 ключови идеи (извода), които да отговарят на основния проблем – „Как да (не) четем приказките днес“. Всички идеи се записват на дъската.

Шести етап. Фасилитаторът, заедно със студентите, обобщава идеите, до които са стигнали участниците.

Дидактически и образователни задачи

Както вече бе споменато, за реализирането на фасилитационния метод *Световно кафене* като интерактивен педагогически метод се налага да се поставят дидактически и образователни задачи. Формулирахме ги по следния начин.

Дидактически задачи:

- ✓ Да се създадат умения за работа в екип.
- ✓ Да се създадат умения за лидерство (*домакините* на групата).
- ✓ Да се създадат умения за пораждаване на идеи.
- ✓ Да се създадат умения за толериране на чуждите идеи.
- ✓ Да се създаде умение да се слуша другия.
- ✓ Да се развие самостоятелното мислене.

- ✓ Да се обмени опит.
- ✓ Да се обменят гледни точки.
- ✓ Да се „разчупи“ образователния процес.
- ✓ Да се развият умения за отсяване на главното от второстепенното.
- ✓ Да се развият умения за обобщения.
- ✓ Да се достигне до общо, колективно откритие.

Образователни задачи:

- ✓ Студентите да се фокусират върху един конкретен проблем.
- ✓ Да научат, под формата на дискусия, за важността на приказката като основа на фолклора и литературата.
- ✓ Да се запознаят с четири различни съвременни теории, свързани с приказката.
- ✓ Да направят разлика между гледните точки/ различните теории.

Използването на метода *Световно кафене* в педагогическата практика не предполага на студентите да бъдат поставяни някакви оценки – количествени или качествени. При провеждането на семинарното занятие е важно участието на всички обучаеми, изпълнението на ролите – като *домакини* и *пътешественици*, както и достигането на идеи и обобщения.

Резултати

Основният въпрос, около който се изгражда семинарното упражнение – *Как да (не) четем приказките днес?* – допуска възможността съвременното общество да няма необходимост от четене на приказки. След провеждането на семинарното занятие се вижда, че по мнението на студентите приказките трябва да продължават да бъдат четени. Затова обучаемите се концентрират върху отговори на въпросите *как* и *защо* да се четат приказките. Студентите се обединяват около следните идеи, които тук ще обединим:

Как да бъдат четени приказките днес:

- ✓ Да се чете увлекателно, под формата на игра, за да могат децата да заобичат книгите.
- ✓ Да се развива въображението на детето.
- ✓ Да се предават емоциите.
- ✓ Да се чете редовно, да се отделя повече време за четене на приказки.
- ✓ Четящият да се вживява.
- ✓ Детето да вникне в образите и ситуациите.
- ✓ Да се набляга на поуките.
- ✓ Родителите да влизат в роли, за да задържат вниманието на децата.
- ✓ Да не се търси скрит смисъл, а приказката да се предаде на детето буквално.
- ✓ Процесът на четене да бъде възприет като развлечение с поучителен край.

Приказките трябва да бъдат четени днес, защото:

- ✓ Спомагат за изграждане на абстрактни понятия.
- ✓ Спомагат за разграничаване на мит и реалност.
- ✓ Спомагат за разграничаване на добро и зло.

Видно е, че обучаемите се обединяват около идеята, че родителите въвеждат децата си в приказния свят. Самите студенти се поставят не само в ролята на бъдещи възпитатели/ учители, но и на бъдещи/ настоящи родители и от тези си позиции предлагат своите идеи.

И в днешно време младите хора смятат, че приказките изграждат морални и ценностни стойности у детето, че помагат да развие въображението си. Разбира се, прилагането на метода *Световно кафене* предполага толерантност на идеите и

затова има и противоположни мнения (*Да се набляга на поуките! Да не се търси скрит смисъл, а приказката да се предаде на детето буквално*).

Все пак студентите поставят и някои условия при четенето на приказки. Първото от тях е, че родителите трябва предварително да прочетат приказките, за да ги подберат. Другото условие е, че е необходимо приказките да са съобразени с възрастта на детето.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Апробацията със студенти на фасилитационния метод *Световно кафене* (World Café) показва, че методът успешно може да се прилага в педагогическата практика като вид интерактивен метод при обучението в литературни дисциплини. Следвайки модела на провеждане на метода, бяха поставени допълнителни дидактични и образователни задачи.

Чрез метода се променя традиционната роля на преподавателя. В семинарното занятие, според метода *Световно кафене*, той е фасилитатор, наблюдател, който контролира и регулира процеса, без да се намесва пряко в работата на студентите.

При провеждането на семинарното занятие студентите участват активно и с удоволствие, предлагат смело своите идеи. Използването на метода разнообразява работния процес по време на упражненията.

Самите обучаеми могат да прилагат метода *Световно кафене* в своята бъдеща педагогическа практика, тъй като методът успешно може да се реализира и в училище с ученици от горните класове.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Мартынова А.В. Краткий обзор некоторых методов фасилитации. <<http://jarki.ru/wpress/2012/02/06/2970/>> (05.06.2014).
- [2] Бехтерева, В. Мировое кафе: решаем проблемы за чашкой чая <<http://www.rulesplay.ru/index.php/materials/articles/item/73-world-cafe>> (05.06.2014).
- [3] Минев, Е. Световното Кафене – метод на провеждане на конструктивни разговори. <<http://www.inspirelearning.net/2009/01/world-caffe/>> (5.06.2014).
- [4] Гюрова, В., В. Божилова, В. Вълканова, Г. Дерменджиева. Интерактивността в учебния процес (или за рибаря, рибките и риболова). С., 2006, с. 40
- [5] Еврокомисията забранява детските приказки. Формирали неправилно възприятие за половете в хлапетата. <<http://www.blitz.bg/news/article/246818>> (20.10.2014).
- [6] Бетелхайм, Б. Вълшебство в действие (Смисъл и значимост на приказките). В: Бюлетин на съюза на българските писатели, N 4, 1986, с. 3-67.
- [7] Дачева, Св. За доброто и лошото момиче. С., 2000.
- [8] Маркс, Т. Фолклорът – забулената реалност. С., 2006.

За контакти:

Гл. ас. д-р Мира Душкова, катедра „Български език, литература и изкуство“, е-mail: mdushkova@uni-ruse.bg